אידישע נייעס פון יענער זייט ים

ביאַליסטאָקער איד דערקענט אַן אַמעריקאַנער, וועלכער האָט אין 1905 איהם געדראָהט מיט אַ באָמבע

פון ביאַליסטאָק שרייבט מען וועגן פאָלגענדער זעהר אַנטערעסאַנטער געשיכטע:

מיט אַ שטיקעל צייט צוריק האָט אין ביאַליסטאָק געוויילט אַ רייכער אַמעריקאַנער, וועלכער שטאַמט טאַקע פון אונזער שטאָדט. האָט ער דאָ באַזוכט פאַרשידענע אינסטיטוציעס, געגעבען פייגע נדבות, און אונזערע כלל־טוערס האָבען פשוט ניט געוואוסט, וואָס צו טאָן מיט איהם.

ווען ער איז אָבער געקומען אין אַ געוויסער אינסטיטוציע האָט זיך אָפּגעשפּילט אַזאַ מין קוריאָז:

אַ גבאי פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע אַ באַוואוסטער הינער כלל־טוער, האָט ביים מקבל פּנים זיין דעם אַמעריקאַנער פּלוצים אַ ציטער געטאָן.

דער אַמעריקאַנער איז אויך ניט געבליבען קאַלט־בלוטיק, עפּעס מאָדנע אָנגעקוקט דעם כלל־טוער און אַ פרעג געטאָן:

— איהר זייט דוכט זיך מיסטער ר.?

— יאָ, יאָ, דאָס בין איך טאַקע —

האָט איהם אונזער ביאַליסטאָקער אין בערגעשלאָגען — און איהר מיסטער, איהר געדענקט דעם רעצאַט?

דער אַמעריקאַנער האָט אַ ציטער געטאָן, אָפּגערופען דעם כלל־טוער אַן אַ זייט און לאַנג מיט איהם איינגעעמענ'ט, און ווען ער איז לסוף אַוועק, האָט זיך דער עולם אַ נעהם געטאָן צום כלל־טוער — וואָס איז דאָ פאַר אַ מעשה?

דער כלל־טוער האָט אָבער ניט געוואָלט געבען קיין לשון. נאָר ערשט אַיצט, ווען דער אַמעריקאַנער איז שוין אַוועקגעפאָהרען און איז שוין אויפ'ן אָרט, האָט ער אויסגעזאָגט דעם סוד — אַ געוואַלדיגע סענסאַציע, וועלכע ציהט איהר אָנ־הויב נאָך פון 1905 יאָהר, און אַ סך הינץ איינוואוינער געדענקען עס נאָך געוויס:

דער כלל־טוער איז אין יענער שטונד מיישער עפּאָכע געווען אַ פאַבריקאַנט, איז איינמאָל ביי איהם אין פאַבריק אויסגעבראָכען אַ סטרייק, אין רעזולטאַט פון וועלכען ער האָט דריי אַרבייטער, דו אַנ־פיהרער פון סטרייק, אָפּגעזאָגט פון דער־אַרבייט. דאָס האָט איהם אָבער טייער געקאָסט — די אָפּגעזאָגטע אַרבייטער האָבען זיך באַלד אין אָוועגס אַריינגע־ר־סען צו איהם אין וואוינונג, אַוועקגע־לייגט אויפ'ן טיש אַ גרויסע שווארצע באַמבע, און געפאָדערט 1357 רובעל אַנטשעדיגונג פאַר־עטליכע חדשים. אין געגענפאַל האָבען זיי געסטראָשעט אויס־צורייסען מיט דער באַמבע דאָס גאַנצע הויז...

באַין ברירה האָט דער כלל־טוער באַ־צאָהלט די געפאָדערטע סומע און די אַר־בייטער האָבען זיך אָפּגעטראָגען איבער־לאָזענדיג די באַמבע, וועלכע האָט זיך אַרויסגעוויזען ניט מעהר און ניט ווענ־ער ווי אַ... רעטאָך, אַרומגעקליעפּט מיט שווארצע אַפּאַיר.

מיט דער געשיכטע האָט דאַמאָלס געקאָכט גאַנץ ביאַליסטאָק, נאָר געה שריי חי זקים, אַז די חברהלייט האָבען מיט די עפנטליכע הונדערט רובעל באַלד אָפּגעצוי־גען קיין אַמעריקע.

אַזוי שטעלט אייך פאָר, אַז איצט, אין העבער 25 יאָהר אַרום, האָט דער כלל־טוער אינ'ם אַמעריקאַנער דערקענט אייר־נעם פון יענע „עקספּאָפּריאַטאָרען"!

מיט וואָס זשע האָט זיך עס געענ־דיגט?

ווי דער כלל־טוער דערצעהלט האָט דער אַמעריקאַנער באַרעכטיגט יענע „עקספּראָפּריאַציע" דערמיט, וואָס זיי, די דריי אַרבייטער, איז געקומען אַנט־שערגונג פאַר אָפּזאָגען פון דער אַרבייט, פונדעסטוועגען האָט ער מסכים געווען אומצוקעהרען דאָס געלט צוריק, נאָר ער־מוז פריהער פאַרשטענדיגען מיט אַ צווייי־טען באַטייליגטען אין דער „דעלענאַ־ציע", וועלכער איז היינט אין אַמעריקע אַ מיליאָנער.

מען דערוויסט זיך אָבער, אַז דער אַמעריקאַנער האָט דעם ביאַליסטאָקער כלל־טוער שוין געגעבען עטליכע דאָלאַר — ביז צו אַ רעכנונג...

די עפּידעמיע פון זעלבסט־מאָרדען אין פּוילען

פון וואַרשע מעלדעט מען:

די אידישע באַפעלקערונג פון שטעד־טעל ראַציאָנוש איז אויפגעציטערט גע־וואָרען דורך אַ שווידעריגען זעלבסט־מאָרד פון אַן אָרטיגען אידישען בחור.

דער דאָזיגער בחור, ברוך טראָבסקי, האָט נעהאַט אין איינגן צוגעלייר געשעפט און נעמאַכט צוי קיין שלעכטע געשעפ־טען. אין דער פריה איז דער פאָטער גע־נאַנגען אויפוועקן, זיין זוהן אין געשעפט, אָבער ער האָט געטראָפען די טיר פאַר־שלאָסען, און אויף זיין קלאַפּען האָט איהם קיינער ניט געענטפערט. מיט דער הילף פון שכנים האָט מען אויפגעברעכ־כען די טיר, און פאַר'ן פאָטער האָט זיך ענטפּלעקט אַ שווידערליך בילד: אין גע־וועלב אויף אַ צוגעבונדענעם האַנטוך צום סופיט איז געהאַנגען זיין זוהן אַ גראַנלי־ווערטער מיט אַ אַרויסגעשטעקטער צונג...

אויפ'ן אָרט פון אומגליק איז גלייך אַראָפּגעקומען דער דאָקטאָר, וועלכער האָט בלויז פעסטגעשטעלט דעם טויט נאָך פון פינף שעה פריהער.

נאָך דעם וועלכען טאָג איז פאַרגעקו־מען די לויה פון טראַגישען 24־יעהריגען וועלבסטמערדער. בעת דער לויה זענען אַלע געשעפטען געווען געשלאָסען און די נאַנצע אידישע באַפעלקערונג איז מיט־געווען אויפ'ן בית עולם. ביי דעם אָפּע־נעם קבר האָבען זיך אָפּגעשפּיעלט פיעל האַרצרייסענדע סצענעס.

*

אין וואַרשא איז ווידער באַגאַנגען זעלבסטמאָרד אַ 54־יעהריגע פרוי.

די לאָקאַטאָרען פון נזשיבאָווסקא גאָט זענען פּלוצלונג אַלאַרמירט געוואָרען דורך אַ שרעקליכען פאַל. ווען זיי זענען אַרויס־געלאָפען אויפ'ן הויף, האָט זיך דאָ פאַר־געשטעלט אַ שרעקליך בילד, אויפ'ן אַס־פאַלט איז געלעגען אַ פרוי שוין מיט

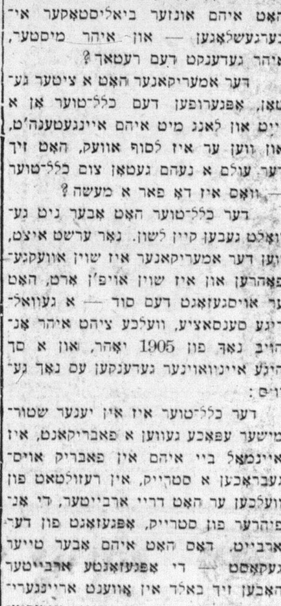

קריגט די ריכטיגע טאַבלעטס, גע־שטעמפּעלט מיט'ן בייערן קרייץ. זיי זענען פאַלשטענדיג ריין. אַבסאָלוט אונשאַדלעך. און ווירקען שטענדיג גלייך. פאַרוואָס זאָלט איהר עקספּערימענט־רען מיט נאַכמאַכונגען, וואָס קאָסטען עטליכע סענס ביי־יעדער? איהר שפּאַרט אַיין צו ווייניג. איהר שטעלט איין צו פיעל. עס איז אַבער עקאָנאָ־מיש צו קויפען די עכטע אַספּירין האַבלעטס אין די גרויסע באַטעלס.

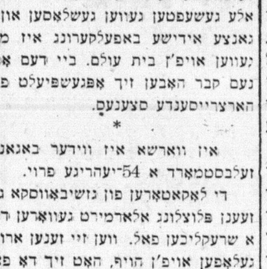

וועז איר קענט ניט אויפגעבען

מידקייט איז אַ סיגנאַל פאַר רוה. פאָלגט עס, ווען איהר קענט. ווען איהר קענט ניט, זייט רוהיג און געהט־אַן באַקוועס.

אַספּירין איז געמאַכט געוואָרען פאַר אַזאַ צייט, ווייל עס פאַרזיכערט אייער באַקוועמליכקייט. פריהייט פון די וויטאַמינען וואָס רעגען די נערוועז און מאַטערען אייך אויס. איין טאַבלעט וועט אָפּשטעלען דעם געפערליכען קאָפּ־וויטאָג, ווען עס איז נאָך בלויז אַ וואָרנונג. נעמט צוויי, אַדער דריי ווען איהר האָט זיך צוגעקליט, און דאָס איז געוועהנליך די ענדע פון אייער פאַר־קיהלונג.

נעמט מיט אַספּירין טאַבלעטס, ווען איהר פאָהרט אַרום. האַלט זיי אין הויז און האַלט זיי ביי אייך אין אָפּיס. ווי אַ טיכטיגער סעקרעטאַר, וועלען זיי אייך אָפּט „אָפּראַטעווען" אַ טאָג. און אייך איינשפּאָרען פיעלע אונבאַ־קוועמע, אומפּאַרדיקטיווע שטונדען. אַספּירין איז אומשעדליך, טאָ האַלט עס צום האַנט, האָט עס אין זינען און נ ו ר צ ט עס. קיינער קען זיך ניט דערלויבען צו אינגאַרירען די צענדלי־גער נוצען, וואָס ווערען דערקלערט אין זיינע אַ ו י ס ג ע פ ר אָ ו אָ ר־ט ע דירעקשאָנס. פון אַ נודנעם צאָן־ווייטאָג, ביז רעומאַטיזם פּיין, וואָס ברעכען אייך די ביינער. אַספּירין איז שטענדיג גרייט צו געבען שנעלע הילף — און עס אַרבייט שטענדיג, ניר־אַלגיש, ניוריטיס, י ע ד ע ס נאָ־גענדעס, אונגעזונטיגעס פּיין.

Tuesday, October 13th, 1931

(א בריעף פון פאַריז)
פון י. שעכטמאַן

(פאָרזעצונג אויף פּיידזש 5)

ציצ
ן און איינציגע.

ביאַליסטאָקער איד דערקענט אַן אַמעריקאַנער, וועלכער האָט אין 1905 איהם גע־דראָהט מיט אַ באָמבע

פון ביאַליסטאָק שרייבט מען וועגן: פאָלגענדער זעהר אַנטערעסאַנטער גע־שיכטע:

מיט אַ שטיקעל צייט צוריק האָט אין ביאַליסטאָק געוויילט אַ רייכער אַמע־ריקאַנער, וועלכער שטאַמט טאַקע פון אונזער שטאָדט. האָט ער דאָ באַזוכט פאַרשידענע אינסטיטוציעס, געגעבען פיי־נע נדבות, און אונזערע כלל־טוערס האָ־בען פשוט ניט געוואוסט, וואָס צו טאָן מיט איהם.

ווען ער איז אָבער געקומען אין אַ געוויסער אינסטיטוציע האָט זיך אָפּגע־שפּילט אַזאַ מין קוריאָז:

אַ גבאי פון דער דאָזיגער אינסטי־טוציע אַ באַוואוסטער הינער כלל־טוער, האָט ביים מקבל פּנים זיין דעם אַמע־ריקאַנער פּלוצים אַ ציטער געטאָן.

דער אַמעריקאַנער איז אויך ניט גע־בליבען קאַלט־בלוטיק, עפּעס מאָדנע אָנ־געקוקט דעם כלל־טוער און אַ פרעג גע־טאָן:

— איהר זייט דוכט זיך מיסטער ר.?

— יאָ, יאָ, דאָס בין איך טאַקע —

האָט איהם אונזער ביאַליסטאָקער אין בערגעשלאָגען — און איהר מיסטער, איהר געדענקט דעם רעצאַט?

דער אַמעריקאַנער האָט אַ ציטער גע־טאָן, אָפּגערופען דעם כלל־טוער אַן אַ זייט און לאַנג מיט איהם איינגעעמענ'ט, און ווען ער איז לסוף אַוועק, האָט זיך דער עולם אַ נעהם געטאָן צום כלל־טוער — וואָס איז דאָ פאַר אַ מעשה?

דער כלל־טוער האָט אָבער ניט גע־וואָלט געבען קיין לשון. נאָר ערשט אַיצט, ווען דער אַמעריקאַנער איז שוין אַוועקגע־פאָהרען און איז שוין אויפ'ן אָרט, האָט ער אויסגעזאָגט דעם סוד — אַ געוואַל־דיגע סענסאַציע, וועלכע ציהט איהר אָנ־הויב נאָך פון 1905 יאָהר, און אַ סך הינץ איינוואוינער געדענקען עס נאָך גע־וויס:

דער כלל־טוער איז אין יענער שטונ־מיישער עפּאָכע געווען אַ פאַבריקאַנט, איז איינמאָל ביי איהם אין פאַבריק אויס־געבראָכען אַ סטרייק, אין רעזולטאַט פון וועלכען ער האָט דריי אַרבייטער, דו אַנ־פיהרער פון סטרייק, אָפּגעזאָגט פון דער־אַרבייט. דאָס האָט איהם אָבער טייער געקאָסט — די אָפּגעזאָגטע אַרבייטער האָבען זיך באַלד אין אָוועגס אַריינגע־ר־סען צו איהם אין וואוינונג, אַוועקגע־לייגט אויפ'ן טיש אַ גרויסע שווארצע באַמבע, און געפאָדערט 1357 רובעל אַנטשעדיגונג פאַר־עטליכע חדשים. אין געגענפאַל האָבען זיי געסטראָשעט אויס־צורייסען מיט דער באַמבע דאָס גאַנצע הויז...

באַין ברירה האָט דער כלל־טוער באַ־צאָהלט די געפאָדערטע סומע און די אַר־בייטער האָבען זיך אָפּגעטראָגען איבער־לאָזענדיג די באַמבע, וועלכע האָט זיך אַרויסגעוויזען ניט מעהר און ניט ווענ־ער ווי אַ... רעטאָך, אַרומגעקליעפּט מיט שווארצע אַפּאַיר.

מיט דער געשיכטע האָט דאַמאָלס געקאָכט גאַנץ ביאַליסטאָק, נאָר געה שריי חי זקים, אַז די חברהלייט האָבען מיט די עפנטליכע הונדערט רובעל באַלד אָפּגעצוי־גען קיין אַמעריקע.

אַזוי שטעלט אייך פאָר, אַז איצט, אין העבער 25 יאָהר אַרום, האָט דער כלל־טוער אינ'ם אַמעריקאַנער דערקענט אייר־נעם פון יענע „עקספּאָפּריאַטאָרען"!

מיט וואָס זשע האָט זיך עס געענ־דיגט?

ווי דער כלל־טוער דערצעהלט האָט דער אַמעריקאַנער באַרעכטיגט יענע „עקספּראָפּריאַציע" דערמיט, וואָס זיי, די דריי אַרבייטער, איז געקומען אַנט־שערגונג פאַר אָפּזאָגען פון דער אַרבייט, פונדעסטוועגען האָט ער מסכים געווען אומצוקעהרען דאָס געלט צוריק, נאָר ער־מוז פריהער פאַרשטענדיגען מיט אַ צוויי־טען באַטייליגטען אין דער „דעלענאַ־ציע", וועלכער איז היינט אין אַמעריקע אַ מיליאָנער.

מען דערוויסט זיך אָבער, אַז דער אַמעריקאַנער האָט דעם ביאַליסטאָקער כלל־טוער שוין געגעבען עטליכע דאָלאַר — ביז צו אַ רעכנונג...

די עפּידעמיע פון זעלבסט־מאָרדען אין פּוילען

פון וואַרשע מעלדעט מען:

די אידישע באַפעלקערונג פון שטעד־טעל ראַציאָנוש איז אויפגעציטערט גע־וואָרען דורך אַ שווידעריגען זעלבסט־מאָרד פון אַן אָרטיגען אידישען בחור.

דער דאָזיגער בחור, ברוך טראָבסקי, האָט נעהאַט אין איינגן צוגעלייר געשעפט און נעמאַכט צוי קיין שלעכטע געשעפ־טען. אין דער פריה איז דער פאָטער גע־נאַנגען אויפוועקן, זיין זוהן אין געשעפט, אָבער ער האָט געטראָפען די טיר פאַר־שלאָסען, און אויף זיין קלאַפּען האָט איהם קיינער ניט געענטפערט. מיט דער הילף פון שכנים האָט מען אויפגעברעכ־כען די טיר, און פאַר'ן פאָטער האָט זיך ענטפּלעקט אַ שווידערליך בילד: אין גע־וועלב אויף אַ צוגעבונדענעם האַנטוך צום סופיט איז געהאַנגען זיין זוהן אַ גראַנלי־ווערטער מיט אַ אַרויסגעשטעקטער צונג...

אויפ'ן אָרט פון אומגליק איז גלייך אַראָפּגעקומען דער דאָקטאָר, וועלכער האָט בלויז פעסטגעשטעלט דעם טויט נאָך פון פינף שעה פריהער.

נאָך דעם וועלכען טאָג איז פאַרגעקו־מען די לויה פון טראַגישען 24־יעהריגען וועלבסטמערדער. בעת דער לויה זענען אַלע געשעפטען געווען געשלאָסען און די נאַנצע אידישע באַפעלקערונג איז מיט־געווען אויפ'ן בית עולם. ביי דעם אָפּע־נעם קבר האָבען זיך אָפּגעשפּיעלט פיעל האַרצרייסענדע סצענעס.

*

אין וואַרשא איז ווידער באַגאַנגען זעלבסטמאָרד אַ 54־יעהריגע פרוי.

די לאָקאַטאָרען פון נזשיבאָווסקא גאָט זענען פּלוצלונג אַלאַרמירט געוואָרען דורך אַ שרעקליכען פאַל. ווען זיי זענען אַרויס־געלאָפען אויפ'ן הויף, האָט זיך דאָ פאַר־געשטעלט אַ שרעקליך בילד, אויפ'ן אַס־פאַלט איז געלעגען אַ פרוי שוין מיט

„אַגראַדזשאָינט" בויט גרויסע פאַבריק

פון מאָסקווע מעלדעט מען:

גלייכצייטיג מיט דער אַרבייט פון „אַגראַדזשאָינט" אויפ'ן געביט פון קאָ־לאָניזאַציע פיהרט ער אויף אַ גרויסע אַר־בייט אויפ'ן געביט פון אינדוסטריאַליזי־רען די אידישע מאַסען אין סאָוויעט רוסלאַנד.

אין פאַרלויף פון פאַרגאַנגענעם יאָהר האָט דער „אַגראַדזשאָינט סובסידירט מיט נעלט און מאַשינען די האַנטווערקער־אַוט־טערנעהמונגען פון די „הילפס געזעלשאַפט־טען" אין 58 שטעדט און שטעדטלאַך פון אוקראַינע, אין מאָסקווע, לענינגראַד און סימפעראָפּאָל, אויף אַ סומע פון 900 טויזענד רובעל.

איצט האָלט דער „אַגראַדזשאָינט" אין פאַדעדיגען אַ גרויסע טריקאָטאַזש פאַבריק אויף 600 אַרבייטער אין יעו־סטראַי, קרים. די קרימער רעגירונג האָט אויטקגעשענקט פאַר דער פאַבריק די גע־ביידע פון דער געוועזענער טורמע, וועל־כע איז אינערגעבויט געוואָרען דורכ'ן „אַגראַדזשאָינט" פאַר אַ פאַבריק. עס וועלען אויך אויסגעבויט דירות פאַר דאָ אַרבייטער. די פאַבריק וועט אויסגעשטאָט זיין מיט די נייעסטע אויסלענדישע מאַ־שינען, וועלכע דער „אַגראַדזשאָינט" האָט שוין איינגעקויפט און אַריינגעפיהרט קיין סאָוויעט־רוסלאַנד.

נאָכדעם ווי די פאַבריק וועט אינ־נאַנגען פערטיג זיין, וועט זי איבערגע־געבען ווערען דער אַרטיגער געווערק קאָ־אָפּעראַציע, וועלכע פאַרפליכטעט זיך, לויט אַן אָפּמאַך מיט'ן „אַגראַדזשאָינט" אויסצוהאַלטען די פאַבריק מיט רויה־שטאָף און באַאַרבעטן זי מיט אומזאַץ מיט־לען. לויט דעם זעלבען אָפּמאַך איז די

שוואַכע סמנים פון לעבען. דער אַלאַרמיר־טער פאַנאַטאָוויע דאָקטאָר האָט בלויז פעסטגעשטעלט דעם טויט. ווי עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, איז די זעלבסטמער־דערין אַרום 7 אָוועגס אַרויף אויף די טיגען פון דריטען שטאָק און פון דאָ־טען זיך אַראָפּגעוואָרפען.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס איז די 54 יעהריגע אַסתר פינ־קעלשטיין, אַ קרעמערין. בעת דער מלחמה איז דער מאַן אַוועק פון איהר און מיט־גענומען זייער 7־יעהריגען זוהן, איבער־לאָזענדיג זי מיט אַ 2־יעהריג טעטערל. אין יענער צייט האָט די פרוי פינקעל־שטיין געהאַט 2 ווילעס אין פאַלעניץ. לעצטענס אָבער איז זי געווען זעהר אָרויס, און פון פאַרצווייפלונג איז זי באַגאַנגען זעלבסטמאָרד.

„אַגראַדזשאָינט" בויט גרויסע פאַבריק

פון מאָסקווע מעלדעט מען:

גלייכצייטיג מיט דער אַרבייט פון „אַגראַדזשאָינט" אויפ'ן געביט פון קאָ־לאָניזאַציע פיהרט ער אויף אַ גרויסע אַר־בייט אויפ'ן געביט פון אינדוסטריאַליזי־רען די אידישע מאַסען אין סאָוויעט רוסלאַנד.

אין פאַרלויף פון פאַרגאַנגענעם יאָהר האָט דער „אַגראַדזשאָינט סובסידירט מיט נעלט און מאַשינען די האַנטווערקער־אַוט־טערנעהמונגען פון די „הילפס געזעלשאַפט־טען" אין 58 שטעדט און שטעדטלאַך פון אוקראַינע, אין מאָסקווע, לענינגראַד און סימפעראָפּאָל, אויף אַ סומע פון 900 טויזענד רובעל.

איצט האָלט דער „אַגראַדזשאָינט" אין פאַדעדיגען אַ גרויסע טריקאָטאַזש פאַבריק אויף 600 אַרבייטער אין יעו־סטראַי, קרים. די קרימער רעגירונג האָט אויטקגעשענקט פאַר דער פאַבריק די גע־ביידע פון דער געוועזענער טורמע, וועל־כע איז אינערגעבויט געוואָרען דורכ'ן „אַגראַדזשאָינט" פאַר אַ פאַבריק. עס וועלען אויך אויסגעבויט דירות פאַר דאָ אַרבייטער. די פאַבריק וועט אויסגעשטאָט זיין מיט די נייעסטע אויסלענדישע מאַ־שינען, וועלכע דער „אַגראַדזשאָינט" האָט שוין איינגעקויפט און אַריינגעפיהרט קיין סאָוויעט־רוסלאַנד.

נאָכדעם ווי די פאַבריק וועט אינ־נאַנגען פערטיג זיין, וועט זי איבערגע־געבען ווערען דער אַרטיגער געווערק קאָ־אָפּעראַציע, וועלכע פאַרפליכטעט זיך, לויט אַן אָפּמאַך מיט'ן „אַגראַדזשאָינט" די פאַבריק מיט רויה־שטאָף און באַאַרבעטן זי מיט אומזאַץ מיט־לען. לויט דעם וועלכען אָפּמאַך איז די

(פאָרזעצונג פון פּיידזש 4)

די אידישע קאָמוניסטישע קרייזלאַך זיינען אין פאַריז געווען שטאַרק. אַ גרויס טייל פון דער אידישער יוגענטליכער אימיגראַציע פון בעסאַראַביען און פּוילען איז זעהר קאָמוניסטיש געשטימט און נעהמען אַריין אין די אָרטיגע אידישע קאָ־מוניסטישע גרופּעס.

זיי פאַרמאָגען אַן איינענעם קלוב, אַראַנזשירען אָפּטע רעפעראַטען, אַוועג־טען, האָבען געשאָפען אַ ביבליאָטעק און פיהרען אַ פרידליכע קולטורעל פּראָפּאַגאַנ־דיסטישע אַרבייט. אַזאַ טעטיגקייט האָט ווי עס שיינט, ניט באַפרידיגט די קאָמוני־טערן לויט, אין די אידישע קאָמוניסטען אין פאַריז האָבען באַקומען פון אויבען אַ וואונג אַריבערצוגעהן צו „רעוואָלוציאָ־נערע מעשים".

וואָס זשע זאָל מען אָבער טאָן, אין וואָס מאַניפעסטירען כלפי חוץ דעם רע־וואָלוציאָנערען טעמפּעראַמענט?

צו פאַרפיהרען זיך מיט דער פראַנ־צויזישער פּאָליציי איז אַ געפעהרליכע זאַך. זי פאַרשטעהט קיין שום חכמות ניט און שיקט אַרויס אין 24 שעה יעדען אי־מיגראַנט, וועלכען זי כאַפּט ביי אַ קאָמו־ניסטישער דעמאָנסטראַציע. און מען האָט געפונען אַ גלענצענדען אויסוועג: די דעמאָנסטראַציע וועט מען מאַכען געגען דעם „אידישען קלעריקאַליזם".

קעמפען דאָך די קאָמוניסטישע „בעזאָבאַזשניקעס" אין רוסלאַנד געגען דעמזעלבען שונא!

געוואַנט — געטאָן.

אין אַ אידישען קוואַרטאַל איז גע־שטאַרבען אַ אידישער אַרבייטער אברהם קאָן.

נעווערב קאָאָפּעראַציע מחויב צו באַשעפ־טיגען אויף דער פאַבריק נאָר אידישע אַר־בייטער.

אין פאַל, ווען דער לעצטער פונקט פון אָפּמאַך ווערט ניט אָפּגעהיט, האָט דער „אַגראַדזשאָינט" דאָס רעכט אַרויס־צופיהרען פון דער פאַבריק די נאַנצע אויסשטאַטונג און איינאַרדנען אין איינ־ענע פאַבריק.

טראַגעדיע מיט אַ דערטרונ־קענער אידישער פרוי

פון דעמבלין מעלדעט מען וועגען אַ שרעקליכען פאַרפאַל מיט אַ אידישער פרוי, אַ געוויסע רבקה בערגמאַן. די פרוי איז גענאַנגען דאָרט ביים ברעג פון דער

דאָס אידישע לעבען אין פראַנקרייך

אַ פאַריזער אידישע „סאָסייטי" „אַנזרת אחים", וואָס זאָרגט פאַר ברענגען צו קבר ישראל אַרימע אידען, האָט אויף זיך גענומען די לויה.

אָבער בעת די פאַרשטעהער פון אַגזרת אחים זיינען געקומען צו דער וואוינונג פון דעם געשטאָרבענעם, האָבען זיי דאָרט געטראָפען אַ גרופּע „רויטע", וועלכע האָ־בען פּאַטעטירט געגען דעם חזן פינסטערסטע טעג פון זיין לעבען. לעצטע־ן איהם געוואָרענט ער זאָל ניט מאַכען קיין „אל מלא רחמים"... און ווען די לויה איז געקומען צום „נוטען אָרט" און דער חזן האָט דאָך אָנגעהויבען דעם „אל מלא רחמים", — האָבען זי פאַקומניסטען אָנגעהויבען צו זינגען דעם „אינטערנאַ־ציאָנאַל". ביי דעם אָפּענעם קבר האָט זיך פאַנאַנדערגעשפּיעלט אַ מיאוסע סצענע, אַ קאַצען קאַנצערט.

דער „רעוואָלוציאָנער פאַטאַס" האָט נעפונען אַן אונגעפעהרליכען אויסדרוק. קיין שום איינרעדענישען האָבען ניט גע־האַלפען: די „רויטע" האָבען געזונגען זייער „אינטערנאַציאָנאַל".

גערעטעוועט די לאַנג האָט דער קריסטליכער פאַרוואַלטער פון דעם בית עולם.

הערענדיג עפּעס אַ סקאַנדאַל אַרום דעם קבר, האָט ער אַרויסגערופען די פּאָ־ליציי. דאָס איז געווען גענוג כדי צו מאַכען אַ סוף צו דער גאַנצער „אַנטי־קלעריקאַלער רעוואָלוציע". די אינטערנאַ־ציאָנאַלע זינגען זיינען זיך צולאָפען ווי די מיין.

דער אַרימער אַרבייטער אברהם קאָן איז בשלום געבראַכט געוואָרען צו קבר ישראל.

(איטאַ).

מידי חודש בחדשו

(א שבת בראשית דרשה) פון הרב פנחס גרויבארט

ווידער פאַנגען מיר אָן צו בלעטערען דעם ספר הספרים. וואָס פאַר אַ וואונ־דערבאַר בוך. גרויס און ברייט ווי די גאַנ־צע וועלט. געבויט און באַזירט אויף דעם אָפּגרונד פון דער וועלט בעשאַפונג, און הויבט זיך אויף און דערגרייכט די בלויע סודות פון הימעל. זון אויפגאַנג און זון אונטערגאַנג. הבטחות און ערפילונגען, האָפנונג און דערגרייכונג. געבורט און טויט. די גאַנצע מענשליכע דראַמאַ שפּילט זיך אָפּ אין דעם ספר מיט דעכט איז עס געקריינט געוואָרען מיט'ן טיטול — ספר הספרים. נאָר גאָט אַליין קען אָנשרייבען אַזאַ בוך. נאָר אין אַ הימעל קען אויסגע־אַרבייט ווערק, ווייל דער מחבר פון אַזאַ בוך מוז זיין אין אַ סביבה פון מלאכים ער זאָל קענען האָבען אַזאַ בעגייסטערונג. נאָר אונטער דעם איינדרוק פון אַ מלאכים־כאָר קען אַזאַ הימליש ליעד געזונגען ווערען. און טאַקע דערפאַר האָט דער ספר אַזוי פיעל לעזער.

נישטאָ קיין שפּראַך, ניטאָ קיין דיאַ־לעקט. נישטאָ קיין פאָלק וואָס זאָל ניט האָבען אַן איבערזעצונג פון דעם מייס־טערהאַפטען ווערק. אָבער קיינער פיהלט זיך ניט אַזוי היימיש אין דעם בוך ווי דער איד. ווייל ער האָט איהם געטראָגען שטענדיג נאָהענט צום האַרצען אין די שטורמיש געוואָרענע יאָהרען. אין דעם פינסטערסטע טעג פון זיין לעבען. לעזער־ן היג דעם בוך דער איד פינסטערניס נעוואָרען אַן איבערזעצונג פון דעם מייס־טערניש נאַכט.

פאַראַן אָבער ליידער פיעל דערוואַס־סענע מענשען וואָס ווייסען ניט צו מאַכען אַט דעם קינדישען אונטערשיעד צווישען טאָג און נאַכט....

ליכט און פינסטערניש איז ביי זיי איינס און דאָס זעלבע. זיי מאַכען קיין חבדלה צווישען די צוויי פעריאָדען. אמת און שקר. כשר און טרפה. גוט און שלעכט איז אַלס די זעלבע זאַך. אָט איז פון מיט משה'ן און אָט דרייט מען דעם אַלב און מען שרייט אויס: אַלה אלהיך ישראל". ויקי ערב ויהי בקר — יום אחד — נאַכט און טאָג איז אַלס — טאָג... מען לעבט אַ לעבען פון אַ "דאָקטאָר דושעקעל און מיסטער הייד". דאָס איז דער שערליכס־טער עלעמענט אין דער געזעלשאַפט. דער עלעמענט צושטערט די האַרמאָניע אין גן עדן.

ומעין הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. דער עץ הדעת טוב ורע איז אַ לעבעדיגער טיפּ אין אונזער געזעלשאַפט און אָט דער טיפּ פאַרסמט די אַטמאָספערע. ער פילט אַן דעם גן עדן מיט טויטליכע נאַזען. דאָס איז אַ נחש טעאָריע וועלכע גראָבט אויס־טער דעם פאַראַדיז. פון דעם עץ הדעת טוב ורע טאַר מען קיין הנאה האָבען, מיט איהם טאָר מען אין קאָנטאַקט ניט קומען, ווייל קוים וועסטו נאָר קומען אין בע־ריהרונג מיט איהם — מות תמות! דאָן איז די געזעלשאַפט פאַראורזיילט צום טויט.

ויבדל אלקים בין האור ובין החשך נאָר דער וואָס איז עהרליך נאָר דער וואָס איז געטליך נאָר דער וואָס האָט אַ געטליכען פונק אין האַרצען קען מאַכען און מאַכט אַ אונטערשיעד צווישען טאָג און נאַכט! נאָר דער מאַכט אַן חבדלה צווישען ליכט און פינסטערניש. דער פאַלשער מענש דאַרף באַצייכענט ווערען מיט'ן ריכטיגען נאָמען. ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה.

ויבדל אלקים בין האור ובין החשך נאָר דער וואָס איז עהרליך נאָר דער וואָס איז געטליך נאָר דער וואָס האָט אַ געטליכען פונק אין האַרצען קען מאַכען און מאַכט אַן אונטערשיעד צווישען טאָג און נאַכט! נאָר דער מאַכט אַן חבדלה צווישען ליכט און פינסטערניש. דער פאַלשער מענש דאַרף באַצייכענט ווערען מיט'ן ריכטיגען נאָמען. ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה.

ויקח אלקים את האדם ונחהו בגן עדן לעבדה ושמרה'. אדם וויל זיצען אין גן עדן מיט פאַרלייגטע הענט. אדם בטל'ט אין גן עדן. דערביבער מוז ער איהם פאַר־לאָזען. דער גן עדן קען נאָר עקזיסטירען און אויפגעהאַלטען ווערען. ווען מען אַר־בייט דאָרט. מיר דאַרפען פאַרטזעצען די נעטליכע אַרבייט אשר ברא אלקים לעשות.

שלאַנק ווי אַום 20

נאָך אַלץ פריש און טעטיג אין 55

"איך האָב געגומען די קליינע טעגליכע פּאָרציע פון קראַשען זאַלץ יעדען פריה־מאָרגען פאַר די לעצטע דריי יאָהר. איך וואָלט אָהן דעם אין הויז נישט געווען. איך פעלע ליידען פון פאַרשטאָפּונג און מערר־דען. אָבער עס ריהרט מיך יעצט מעהר נישט אַז. איך בין אַלט 55 יאָהר און איך בין אַזוי שלאַנק, ווי ווען איך בין אַלט געווען 20. איך מוז אַרבייטען זעהר שווער, ווייל איך דאַרף באַזאָרגען מיין פאַמיליע און מיין קראַנקען פאָטער, און איך זאָג יעדעס מאָל, אַז די קראַשען זאַלץ האָלט מיך אויף". — מ. ס.

קיין זאַך איז נישט בעסער ווי שווערע אַרבייט און טעטיגקייט צו זיין פריי פון אַיבערגיגען פעטס. די צרה מיט פיעל מענשען איז, וואָס זיי קענען נישט געפי־נען די נייטיגע ענערגיע. דאָן איז די צייט פאַר קראַשען זאַלץ.

נאָכדעם ווי איהר האָט נעהאַט אייער טעגליכע פּאָרציע קראַשען יעדען פריה־מאָרגען פאַר עטליכע וואָכען, קריגט איר, וואָס איז באַקאַנט איבער דער־נאַנצער וועלט "דעם קראַשען געפיל".

א נייטוועניגקייט. אין אַקטיוויטעט וועט אָנפילען אייער נאַנצען קערפּער — איהר וועט נישט זיין צופרידען צו זיצען אין אייער פאָטער שטול נאָכדעם ווי איר האָט אָפּגעטאָן אייער טאָג אַרבייט.

איר וועט פילען אַ יוגענט נייסט אין אייך — וואָס פאַר אַ גליקליכער געפיל — איר וועט וועלען שאַפען לאַנג, אַרומשפּילען, און אייער אַרבייט וועט אויפהערען זיין אַז אַנשיטעניש — עס וועט ווערען אַ פאַרגעניגען.

מידי חודש בחדשו

(א שבת בראשית דרשה) פון הרב פנחס גרויבארט

ווידער פאַנגען מיר אָן צו בלעטערען דעם ספר הספרים. וואָס פאַר אַ וואונ־דערבאַר בוך. גרויס און ברייט ווי די גאַנ־צע וועלט. געבויט און באַזירט אויף דעם אָפּגרונד פון דער וועלט בעשאַפונג, און הויבט זיך אויף און דערגרייכט די בלויע סודות פון הימעל. זון אויפגאַנג און זון